

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇН ЄС В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

PECULIARITIES OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE EXPORT POTENTIAL OF THE EU COUNTRIES IN THE CONTEXT OF GLOBAL INSTABILITY

Стаття присвячена аналізу особливостей формування та розвитку експортного потенціалу країн Європейського Союзу (ЄС) в умовах глобальної нестабільності. В роботі розглядаються ключові фактори, що впливають на експортну діяльність країн ЄС, такі як міжнародні торговельні відносини, політичні конфлікти, економічні санкції, технологічний розвиток, екологічні зміни та пандемії. Аналізуючи експортний потенціал країн ЄС, важливо враховувати не тільки зовнішні виклики, але й внутрішні можливості, які можуть бути використані для підвищення конкурентоспроможності на міжнародному рівні. У сучасних умовах глобальної нестабільності, країни ЄС повинні не тільки реагувати на зовнішні виклики, але й активно використовувати внутрішні ресурси та можливості для зміцнення свого експортного потенціалу. Такий підхід дозволить країнам ЄС не тільки встояти в умовах глобальних викликів, але й вийти на новий рівень економічного розвитку.

Ключові слова: експортний потенціал, світовий ринок, експорт, конкурентоспроможність, світова торгівля, економіка, торговельні угоди.

The article is dedicated to analyzing the peculiarities of the formation and development of the export potential of the European Union (EU) countries in the context of global instability. The work examines the key factors that influence the export activities of EU countries, such as international trade relations, political conflicts, economic sanctions, technological development, ecological changes, and pandemics. In analyzing the export potential of EU countries, it is important to consider not only external challenges but also internal opportunities that can be used to increase competitiveness at the international level. Such opportunities include: deep specialization, cooperation in production chains, integration into global innovation networks, and effective use of European funds to support research and development. Specialization allows EU countries to focus on the production of goods and services where they have the greatest advantages, which contributes to improving the quality and innovativeness of products. Cooperation in production chains ensures efficiency and flexibility, allowing for quick adaptation to changes in the global economy. Integration into global innovation networks opens access to new knowledge and technologies, which is key to supporting sustainable development. Finally, the effective use of European funds can significantly strengthen research and innovative activities, providing the necessary resources for the development of new products and technologies. The development of the digital economy is another important aspect that can significantly enhance the export potential of EU countries. In the current conditions of global instability, EU countries must not only respond to external challenges but also actively use internal resources and opportunities to strengthen their export potential. This requires a comprehensive approach that combines innovation, specialization, cooperation, and effective use of available resources. Such an approach will allow EU countries not only to withstand global challenges but also to reach a new level of economic development. It will also not only strengthen the export potential but also ensure sustainable development in conditions of global instability.

Key words: export potential, world market, exports, competitiveness, world trade, economy, trade agreements.

УДК 332.13:339.564

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct78-8>

Скрипник Н.Є.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
і світових фінансів,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Наривська А.В.

студентка,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Skrypnuk Nataliia

Oles Honchar Dnipro National University
Naryvska Anna

Oles Honchar Dnipro National University

Постановка проблеми. З огляду на роль зовнішньої торгівлі в економіці будь-якої країни світу ефективна торговельна політика є важливою умовою її стійкого економічного розвитку. Глобальна економіка рухається у напрямі багатополлярності, формуються нові полюси впливу, що змінює конкурентне середовище на світових ринках та створює виклики для торговельної політики і нові напрями для розвитку експорту країн Європейського Союзу. У сучасних умовах турбулентності, експортний потенціал країн Європейського Союзу відіграє ключову роль у забезпеченні економічного зростання та стабільності. Проте, світова економічна нестабільність, викликана такими факторами, як політичні конфлікти, торговельні війни, пандемії та екологічні кризи, ставить під загрозу стабільний розвиток експортного потенціалу. Це вимагає глибокого аналізу особливостей формування та розвитку експортного потенціалу країн ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У зарубіжній і вітчизняній науковій літературі висвітлюються актуальні питання формування та розвитку експортного потенціалу, методологічних підходів щодо оцінки ефективності його використання. Окремі аспекти цієї проблематики на фундаментальному рівні досліджено Б. Айкола, Дж. Бхагваті, Дж. Брутон, Дж. Етвел, Л. Леонідоу, Геєць В.М., Гурьянова Л.С., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Мних Є.В., Мінєнкова О.В., Отенко В.І., Шкурупій О.В.

Постановка завдання. Разом із тим актуальним є поглиблене дослідження системної сутності експортного потенціалу, методології й інструментарію його оцінювання, шляхів та механізмів його мобілізації. Важливим є обґрунтування пріоритетності стратегічних імперативів у системі формування і розвитку експортного потенціалу для досягнення й утримання глобального лідерства, розвиток методології та практичного

інструментарію управління експортним потенціалом країн ЄС за умов економічної нестабільності і ринкової асиметрії, дослідження можливостей використання інноваційних факторів динамізації зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Важливою складовою економіки будь-якої країни світу є експорт. Адже саме експорт сприяє росту, зміцненню, створенню робочих місць та зміцненню фінансової стійкості країни. Валютні резерви, які накопичуються завдяки експорту, грають важливу роль у забезпеченні стабільності та розвитку країни.

Експортний потенціал країни – це її здатність створювати та реалізовувати на зовнішніх ринках товари та послуги, які мають конкурентні переваги та відповідають попиту світової економіки. Експортний потенціал відображає рівень розвитку національної економіки, її інноваційність, технологічність, ефективність, якість та різноманітність виробництва. Експортний потенціал є важливим фактором забезпечення економічного зростання, підвищення добробуту населення, інтеграції країни у світове господарство та зміцнення її міжнародного статусу.

Експортний потенціал країни формується під впливом різних чинників, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні чинники включають ресурсну базу країни, її природні, людські, матеріальні, фінансові та інформаційні ресурси, які визначають можливості та обмеження виробництва експортних товарів та послуг. Також до внутрішніх чинників належать інституційне середовище, правова система, державна політика, економічна структура, конкурентна ситуація, підприємницька культура, науково-технічний прогрес, які впливають на стимулювання або стримування експортної діяльності. Зовнішні чинники охоплюють світовий ринок, його обсяг, структуру, динаміку, тенденції, умови торгівлі, кон'юнктуру, конкуренцію, попит, ціни, які визначають активність та перспективність експортних ринків для країни. Також до зовнішніх чинників відносяться міжнародні організації, угоди, регіональні інтеграційні об'єднання, які встановлюють правила та норми міжнародної торгівлі, впливають на її лібералізацію або протекціонізм.

Міжнародні конфлікти, економічні кризи та політичні зміни можуть істотно впливати на експортні стратегії та потенціал країн ЄС. Ось деякі ключові аспекти:

1) міжнародні конфлікти можуть призвести до перебоїв у ланцюгах постачання, збільшення цін на сировину та енергоносії, а також до зміни торговельних маршрутів. Наприклад, війна в Україні спричинила глобальні проблеми з постачанням продовольства та енергії, що вплинуло на експортні стратегії країн ЄС;

2) економічні кризи можуть зменшити попит на експортні товари, збільшити конкуренцію за ринки збуту та вимагати від країн ЄС більш гнучких та адаптивних експортних стратегій. Також кризи можуть спонукати до запровадження експортних обмежень, що впливає на глобальні ринки;

3) політичні зміни можуть впливати на торговельні угоди та політику, що може призвести до нових можливостей або бар'єрів для експорту. Наприклад, Brexit створив нові торговельні бар'єри між Великобританією та ЄС, що вимагає перегляду експортних стратегій.

Враховуючи ці фактори, країни ЄС повинні постійно аналізувати глобальну ситуацію та адаптувати свої експортні стратегії, щоб забезпечити стійкість та конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Серед визначальних факторів, які впливають на розвиток експортного потенціалу країн Європейського Союзу можна виділити такі:

1) торговельні угоди та партнерство. Укладення та підтримка торговельних угод з іншими країнами та регіонами сприяє збільшенню обсягу експорту. Це може включати угоди про вільну торгівлю, спільні економічні зони та інші форми співпраці;

2) інфраструктура та логістика. Розвинена та ефективна інфраструктура, така як порти, автомобільні дороги, залізниці та логістичні центри, допомагає полегшити експорт товарів.

3) якість продукції та інновації. Висока якість продукції, інновації та дослідження допомагають збільшити конкурентоспроможність товарів на світовому ринку;

4) валютний курс та фінансова стабільність. Стабільний валютний курс та фінансова система сприяють експорту, забезпечуючи передбачуваність для бізнесу.

5) політична стабільність та регуляторна політика. Стабільність управління та сприятливі регуляторні умови створюють сприятливий клімат для експорту.

6) маркетинг та просування. Ефективні маркетингові стратегії та просування допомагають залучити нових клієнтів та розширити ринки збуту;

7) географічне розташування та доступ до ринків. Країни ЄС мають перевагу географічного розташування, що дозволяє легше входити на ринки сусідніх країн та світу.

Ці фактори взаємодіють між собою та визначають успіх експортної діяльності країн Європейського союзу.

Європейський Союз має дуже добро розвинену логістичну інфраструктуру, що є одним з найбільш важливих факторів для ефективного експорту товарів. Добре налагоджені транспортні мережі та логістичні послуги забезпечують швидке та надійне доставлення товарів до зарубіжних партнерів. ЄС має розвинуту мережу автомагістралей,

залізниць, водних шляхів та повітряних портів. Транспортні коридори сполучають країни ЄС та забезпечують ефективний рух товарів. Багато великих портів ЄС обслуговують міжнародний вантажний рух. Європейські морські автомагістралі сприяють торгівлі та економічному зростанню. Залізниці ЄС забезпечують швидкий та надійний вантажний рух. Проекти, такі як «Транс-Європейські транспортні мережі», сприяють інтеграції та розвитку залізничної інфраструктури. ЄС має багато міжнародних аеропортів, які обслуговують пасажирський та вантажний рух. Європейська агенція з безпеки авіації забезпечує стандарти безпеки в повітряному транспорті. Також країни ЄС мають розвинуту мережу логістичних центрів, які обробляють вантажі та забезпечують їх розподіл [1].

Європейський Союз має багато значущих торговельних угод, які відіграють важливу роль у світовій економіці. Ось деякі з найбільших торговельних угод ЄС:

1) угода про вільну торгівлю з Канадою (СЕТА), яка спрощує торгівлю між ЄС та Канадою, знижуючи мита та відкриваючи нові ринки [2];

2) угода про економічне партнерство з Японією. Це одна з найбільших двосторонніх торговельних угод, яка покриває майже третину світового ВВП [3].

3) угода про стратегічне партнерство з МЕРКОСУР, що створює одну з найбільших зон вільної торгівлі, з'єднуючи ЄС з країнами Південної Америки [4].

4) угода про асоціацію з Україною. Хоча це не найбільша угода, але вона має стратегічне значення для ЄС, відкриваючи доступ до ринків та сприяючи реформам в Україні [5].

Ці угоди допомагають ЄС підтримувати сильні економічні зв'язки з різними регіонами світу, сприяючи зростанню та стабільності через відкриту та справедливу торгівлю. Також Європейський Союз активно працює над розширенням своєї мережі торговельних угод, щоб зміцнити економічні зв'язки та підтримувати зростання. Ось деякі з великих торговельних угод, які ЄС планує укласти [6]:

1) ЄС і Чилі працюють над оновленням своєї угоди, щоб забезпечити більш глибоку інтеграцію та співпрацю;

2) ЄС і Індія ведуть переговори про вільну торгівлю, інвестиційний захист та географічні показники;

3) переговори про вільну торгівлю між ЄС та Індонезією тривають;

4) економічна партнерська угода між ЄС та Кенією перебуває на стадії прийняття або ратифікації;

5) торгова частина нової асоціативної угоди між ЄС та Мексикою також перебуває на стадії прийняття або ратифікації;

6) ЄС і Нова Зеландія наближаються до завершення погодження торговельної угоди.

Ці угоди мають на меті забезпечити більш вільний обмін товарами та послугами, зміцнити економічні зв'язки та створити нові можливості для бізнесу та споживачів у ЄС та їх торговельних партнерів.

Заходи, які Європейський Союз запровадив для підвищення та підтримки свого експортного потенціалу [7]:

1) стратегія «Європа 2020», яка спрямована на стимулювання зростання та зайнятості. В рамках цієї стратегії, ЄС прагне підвищити свою конкурентоспроможність та експортний потенціал через інновації, дослідження та освіту;

2) ЄС прийняв глобальну стратегію зовнішньої політики та безпеки, яка включає підтримку відкритих та справедливих торговельних систем, що сприяє збільшенню експорту;

3) ЄС активно укладає угоди про вільну торгівлю з різними країнами та регіонами, що дозволяє збільшити обсяги експорту та спростити торговельні бар'єри;

4) Програма COSME (Програма для конкурентоспроможності підприємств та малих та середніх підприємств) підтримує малі та середні підприємства в їх зусиллях збільшити експорт;

5) ЄС використовує різні інструменти зовнішньої допомоги, такі як Європейський інструмент сусідства, для підтримки країн-партнерів у розвитку їх торговельного потенціалу, що в кінцевому підсумку сприяє збільшенню експорту ЄС.

Ці заходи демонструють багатогранний підхід ЄС до підтримки та розвитку свого експортного потенціалу.

Європейський союз є одним з найбільш конкурентоспроможних гравців у світовій торгівлі, особливо в контексті експорту. Серед ключових факторів, які сприяють цьому такі [8]:

1) єдність та спільна торговельна політика: ЄС діє з єдиним голосом на глобальній арені, що дозволяє йому формувати відкриту глобальну торговельну систему на основі справедливих правил і забезпечувати їх дотримання;

2) великий внутрішній ринок. З населенням у 448 мільйонів споживачів, ЄС є найбільшим єдиним ринком у світі з прозорими правилами та регуляціями;

3) лідерство у виробництві та експорті: ЄС є найбільшим у світі експортером виготовлених товарів та послуг і є найбільшим експортним ринком для приблизно 80 країн;

4) відкритість до країн, що розвиваються: ЄС є найбільш відкритим ринком для розвиваючихся країн, що сприяє розширенню торговельних можливостей;

5) глобальна інтеграція. Завдяки легкості сучасного транспорту та комунікацій, ЄС глибоко

інтегрований у глобальні ринки, що надає європейським компаніям будь-якого розміру потенціал торгувати за межами Європи;

6) інвестиційна привабливість: ЄС має безпечне правове інвестиційне середовище, яке є одним з найвідкритіших у світі, що приваблює інвесторів;

7) угоди про вільну торгівлю: ЄС активно укладає угоди про вільну торгівлю, що сприяє збільшенню обсягів експорту та спрощенню торговельних бар'єрів.

Ці фактори спільно сприяють зміцненню економічного зростання та стабільності ЄС, а також забезпечують йому конкурентні переваги на міжнародному рівні. ЄС використовує ці переваги для підтримки своєї конкурентоспроможності та розширення своєї присутності у світовій економіці, що робить його ключовим гравцем у глобальній торгівлі.

Данні, репрезентовані на рис. 1, свідчать про зростання обсягів експорту товарів і послуг до ВВП Європейського Союзу протягом останнього десятиліття. Зокрема, показник збільшився з 43,6% у 2012 році до 55% у 2022 році. Це свідчить про зростаючу інтеграцію економіки ЄС у світовий ринок та впевнену орієнтацію на експорт. Варто зазначити, що спостерігалось незначне зниження у 2016 та 2020 рр., що може бути пов'язано з економічними коливаннями або політичними подіями та пандемією, але загальний тренд залишається позитивним [9].

Основними напрямками експорту товарів та послуг з Європейського Союзу є [10]:

1) Сполучені Штати Америки: найбільший імпортер товарів з ЄС, займаючи значну частку від загального експорту;

2) Китай також є одним з найбільших експортерів товарів з ЄС.

3) Сполучене Королівство після Brexit продовжує бути одним з ключових торговельних партнерів ЄС.

4) Швейцарія входить до списку основних експортерів товарів з ЄС.

5) також важливими стратегічними партнерами ЄС є Туреччина, Японія, Норвегія, Південна Корея та Мексика.

Ці напрямки відображають глобальну торговельну мережу ЄС та його конкурентоспроможність на світовому ринку.

Данні, репрезентовані на рис. 2, свідчать про незначні зміни в структурі експорту Європейського Союзу за останні 5 років. Найбільшу частку в структурі експорту ЄС все ще займають машини та обладнання, що зросли на 1% в 2023 році. Сільськогосподарська продукція, яка є другою за величиною категорією, мала тенденцію до незначного зменшення в 2023 році. Хімічні продукти, які є третьою за величиною категорією збільшилась на 1%. Інші товари, які складають найменшу частку в експорті ЄС, знизилися з 10% в 2018 році до 9% в 2023 році [11]. Результати аналізу підтверджують, що ЄС є високотехнологічним регіоном, який спеціалізується на виробництві машин та обладнання, а також хімічних продуктів. Сільськогосподарська продукція також має

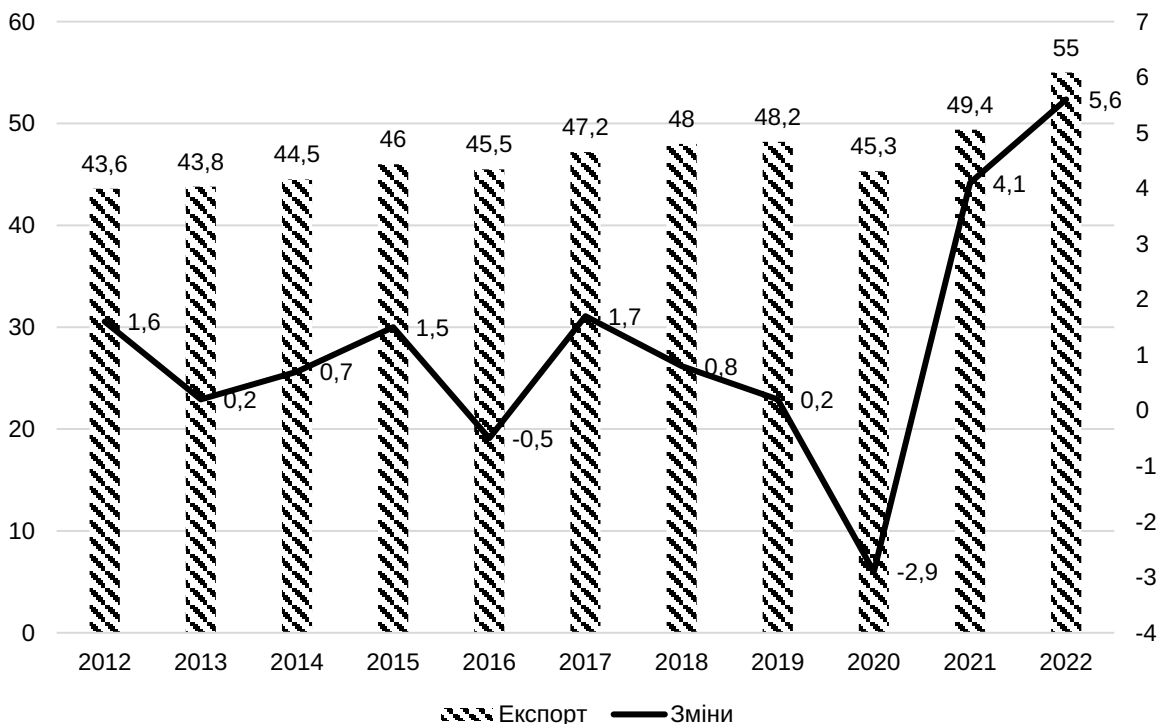

Рис. 1. Динаміка обсягів експорту товарів і послуг Європейського Союзу (% ВВП) за період 2012–2022 рр., % [9]

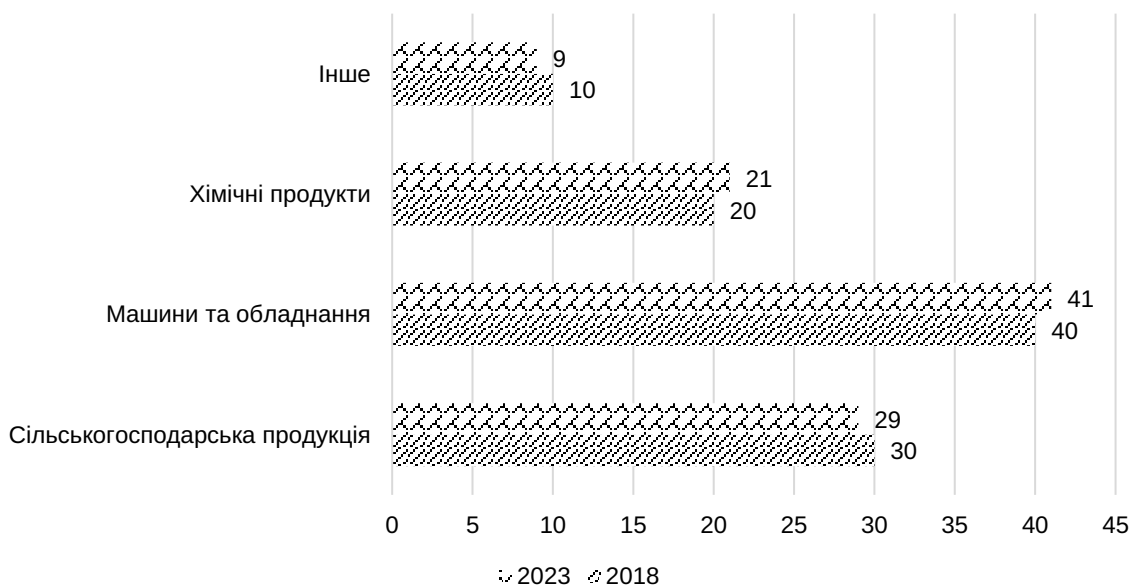

Рис. 2. Товарна структура експорту ЄС за 2018 та 2023 рр. [12]

важливе значення для економіки ЄС, особливо в умовах пандемії та кліматичних змін.

Європейський Союз експортує широкий спектр товарів, серед яких основними є машини та транспортні засоби, хімічні продукти, обладнання для обробки даних, фармацевтичні вироби, та сільськогосподарська продукція. ЄС також відомий своїм експортом високоякісних продуктів харчування, таких як вино, оливкова олія, та сири. Це дозволяє ЄС бути одним з найбільших експортерів у світі.

Данні, репрезентовані на рис. 3, засвідчують, що найбільшою категорією експортованих послуг ЄС залишаються інші бізнес-послуги, які включають консалтинг, аудит, рекламу, дослідження та розвиток, інжиніринг, архітектуру, правові послуги тощо, їх частка зросла з 32,8% у 2018 році до 34,1% у 2023 році. Найменшою категорією є послуги з подорожей, які зазнали

значного зниження через пандемію COVID-19. Їх частка зменшилась з 11,4% у 2018 році до 9,9% у 2023 році. Результати аналізу підтверджують, що ЄС є високотехнологічним регіоном, який надає високоякісні та інноваційні послуги, які сприяють розвитку та модернізації економіки ЄС. Експорт послуг також дозволяє ЄС розширювати свою географію та різноманітність торговельних партнерів, а також підтримувати свою конкурентну перевагу на світовому ринку [12].

Європейський Союз (ЄС) є одним з найбільших експортерів послуг у світі. Основні послуги, які ЄС експортує, включають:

- 1) фінансові послуги: ЄС має сильну позицію у світових фінансових ринках, особливо у банківській сфері та страхуванні;
- 2) бізнес-послуги: консалтинг, аудит, рекламу та маркетинг;

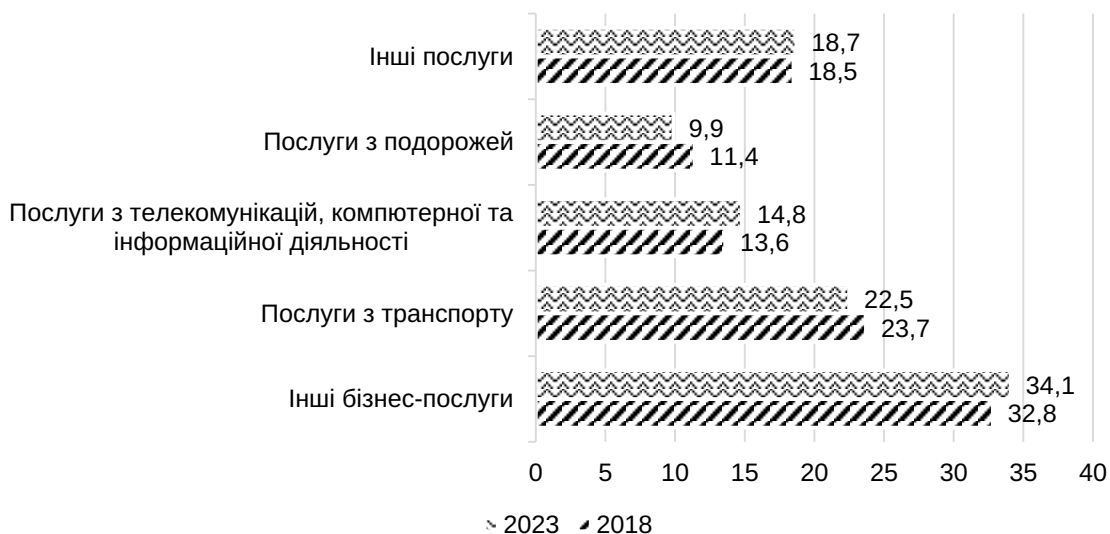

Рис. 3. Структура експорту послуг ЄС за 2018 та 2023 рр.

3) телекомунікаційні та комп'ютерні послуги: ЄС експортує значну кількість ІТ-послуг, включаючи розробку програмного забезпечення та обробку даних;

4) транспортні послуги: ЄС має розвинену логістичну інфраструктуру та експортує послуги пов'язані з перевезенням товарів та пасажирів;

5) послуги у сфері подорожей та туризму: Європа є популярним напрямком для міжнародного туризму, що сприяє експорту туристичних послуг.

Ці сектори відіграють ключову роль у торгівлі послугами ЄС, забезпечуючи значний внесок у його економіку.

Висновки з проведеного дослідження.

Європейський Союз виступає ключовим гравцем на міжнародній арені, забезпечуючи значний економічний вплив і відкриваючи широкі можливості для глобальної торгівлі та інвестицій. Завдяки своїм об'ємним ринкам, ЄС впливає на світове законодавство, а його ініціативи у сфері кримінального права мають важливе значення для бізнесу та соціального життя. ЄС також активно сприяє науковим дослідженням. З огляду на нестабільність деяких ринків, ЄС прагне розширювати свої торговельні зв'язки, шукаючи нові можливості для експорту. Інновації та висока якість продукції європейських компаній забезпечують їм переваги на світовому ринку. Укладення торговельних угод з іншими країнами допомагає зменшувати бар'єри та розширювати доступ до нових ринків. Проте, ЄС стикається з рядом викликів, які можуть підрвати його експортні можливості, включаючи гео-економічну нестабільність та зростаючу конкуренцію. Це вимагає від ЄС та його членів активної роботи над підтримкою та розвитком експортного потенціалу, адаптації до змін та викликів, з метою збереження своєї позиції на світовій арені та сприяння сталому розвитку. Експортна діяльність ЄС дозволяє йому залишатися лідером у ключових промислових секторах і забезпечує доступ до якісних товарів та послуг для його членів. Крім того, експорт сприяє підтримці високих соціальних стандартів і цінностей, характерних для ЄС та його країн-членів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Mobility and transport. European Commissions. URL: https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/logistics-and-multimodal-transport/logistics_en (дата звернення: 17.04.2024)
2. ЄС та Канада підписали угоду про вільну торгівлю. BBC NEWS Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/10/161030_eu_canada_vc.amp (дата звернення: 17.04.2024)
3. Набула чинності найбільша в історії ЄС торговельна угода з Японією. Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-economy/263->

1905-nabula-cinnosti-najbilsa-v-istorii-es-torgoveln-ugoda-z-aponieiu.html (дата звернення: 17.04.2024)

4. ЄС завершив переговори про зону вільної торгівлі з Південною Америкою. LB.ua. URL: https://lb.ua/world/2019/06/29/430803_es_zavershil_peregovori_zone.html (дата звернення: 17.04.2024)

5. Огляд торговельної політики Європейського Союзу. Дія Бізнес. Експортний напрям. URL: https://export.gov.ua/166-ogliad_torgovelnoi_politiki_ievropeiskogo_soizu?ssp=1&setlang=uk&cc=UA&safe_search=moderate (дата звернення: 17.04.2024)

6. Negotiations and agreements. European Commissions. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/negotiations-and-agreements_en?ssp=1&setlang=uk&cc=UA&safe_search=moderate (дата звернення: 17.04.2024)

7. Measures to increase and maintain export potential. European Commissions. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner (дата звернення: 17.04.24)

8. EU position in world trade. European Commissions. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/eu-position-world-trade_en (дата звернення: 17.04.2024)

9. Exports of goods and services (% of GDP) – European Union. The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?locations=EU> (дата звернення: 17.04.2024)

10. International trade in goods by partner. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner (дата звернення: 17.04.2024)

11. European Union | Imports and Exports | World. TrendEconomy. URL: <https://trendeconomy.com/data/h2/EuropeanUnion/TOTAL> (дата звернення: 17.04.24)

12. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення: 17.04.2024)

REFERENCES:

1. Mobility and transport. European Commissions. Available at: https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/logistics-and-multimodal-transport/logistics_en (accessed April 17, 2024)
2. YeS ta Kanada pidpysaly uhodu pro vilnu torhivliu. BBC NEWS Ukraine [EU and Canada sign free trade agreement. BBC NEWS Ukraine]. Available at: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/10/161030_eu_canada_vc.amp (accessed April 17, 2024)
3. Nabula chynnosti naibilsha v istorii YeS torhoveln-ugoda z Yaponiieiu. Ukrinform [The largest trade agreement in the EU's history with Japan came into force. Ukrinform]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-economy/2631905-nabula-cinnosti-najbilsa-v-istorii-es-torgoveln-ugoda-z-aponieiu.html> (accessed April 17, 2024)
4. YeS zavershyv perehovory pro zonu vilnoi torhivli z Pivdennoiu Amerykoiu. LB.ua [The EU concluded negotiations on a free trade area with South America. LB.ua]. Available at: https://lb.ua/world/2019/06/29/430803_es_zavershil_peregovori_zone.html (accessed April 17, 2024)
5. Ohliad torhovelnoi polityky Yevropeiskoho Soizu. Diia Biznes. Eksportnyi napriam [Overview of the Euro-

pean Union's trade policy. Diia Business. Export direction]. Available at: https://export.gov.ua/166-ogliad_torgovelnioi_politiki_ievropeiskogo_soizu?ssp=1&setlang=uk&cc=UA&safesearch=moderate (accessed April 17, 2024)

6. Negotiations and agreements. European Commissions. Available at: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-andregion/negotiations-and-agreements_en?ssp=1&setlang=uk&cc=UA&safesearch=moderate (accessed April 17, 2024)

7. Measures to increase and maintain export potential. European Commissions. Available at: European Commission, official website (accessed April 17, 2024)

8. EU position in world trade. European Commissions. Available at: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/eu-position-world-trade_en (accessed April 17, 2024)

9. Exports of goods and services (% of GDP) – European Union. The World Bank. Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?locations=EU> (accessed April 17, 2024)

10. International trade in goods by partner. Eurostat. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner (accessed April 17, 2024)

11. European Union | Imports and Exports | World. TrendEconomy. Available at: <https://trendeconomy.com/data/h2/EuropeanUnion/TOTAL> (accessed April 17, 2024)

12. Eurostat. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat> (accessed April 17, 2024)